

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläintautilain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläintautilain muuttamisesta (HE 288/2018 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- apulaisosastopäällikkö Taina Aaltonen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Kajsa Hakulin, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöneuvos Johanna Wallius, maa- ja metsätalousministeriö
- hallitussihteeri Sara Vääntinen, maa- ja metsätalousministeriö
- yksikönjohtaja Sirpa Kiviruusu, Ruokavirasto
- toimialapäällikkö Mari Lukkariniemi, Elintarviketeollisuusliitto ry
- apulaisjohtaja Päivi Laatikainen-Mattsson, Suomen matkatoimistoalan liitto ry
- apulaisjohtaja Kirsti Tarnanen-Sariola, Suomen Satamaliitto ry
- työmarkkinalakimies Maija Mattila, Suomen Varustamot ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- Posti Oy
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Suomen Satamaliitto ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Finavia Oyj

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä eläintautilakiin ehdotetaan lisättäviksi säännökset, joiden mukaan matkustajaliikenteen harjoittajien, matkustajasataman- ja lentoasemanpitäjien, matkanjärjestäjien ja postitoiminnan harjoittajien tulisi tiedottaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden väliseen liikenteeseen liittyvästä vakavasta eläintaudin leviämisvaarasta. Tarkemmat säännökset eläintaudeista, joita velvoi-

Valiokunnan mietintö MmVM 25/2018 vp

te koskisi sekä velvoitteen kohdentumisesta toimijoihin annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Ehdotettu muutos mahdollistaisi eläintauteja koskevan tiedotuksen tehostamisen silloin, kun vakavaa tautia uhkaa levitä Suomeen toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta. Muutoksella myös turvattaisiin Euroopan unionin velvoitteiden täytäntöönpano todettaessa afrikkalaista sikaruttoa tai muuta vakavaa eläintautia Suomessa.

Lisäksi lakia ehdotetaan muutettavaksi laajentamalla Tullin mahdollisuutta antaa toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle virka-apua.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Eläintautilain (441/2013) 9 luvussa säädetään eläinten ja tuotteiden siirroista Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä. Luvun säännökset koskevat muun muassa eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita koskevia eläintautien vastustamiseen liittyviä vaatimuksia, siirtokieltä äkillisen taudinpurkauksen vuoksi sekä toimenpiteitä taudinpurkauksen yhteydessä. Eläintautilakia toimeenpanevana keskushallinnon viranomaisena toimii Ruokavirasto.

Esityksen perusteluista käy ilmi, että jäsenvaltioiden välisiin eläinten ja tuotteiden siirtoihin kohdistuu rajoituksia ja lisävaatimuksia silloin, kun jossakin jäsenvaltiossa todetaan helposti leviävää eläintautia ja taudin esiintymispaikkaa ympäröivälle alueelle perustetaan rajoitusvyöhyke. Suomessa vyöhykkeet perustetaan, ja niitä koskevat vientikiellot ja -rajoitukset asetetaan eläintautilain 5 luvun säännösten nojalla. Vyöhykkeet voivat olla tapauksesta riippuen kooltaan suuria.

Eläintautilain 59 §:ssä säädetään lisäksi maa- ja metsätalousministeriön mahdollisuudesta määrätä erityisiä suojatoimenpiteitä Suomen ja toisen jäsenvaltion välisten siirtojen rajoittamiseksi äkillisen taudinpurkauksen vuoksi lähinnä silloin, kun eläintautilain 58 §:n nojalla säädettävät vaatimukset, komission säätämät suojatoimenpiteet taikka kyseisen jäsenvaltion omat toimenpiteet eivät ole riittäviä eläintaudin leviämisen estämiseksi. Kansalliset suojatoimenpiteet ovat kuitenkin erittäin harvinaisia.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että unionin säädöksiin ei sisälly yleistä velvoitetta, joka koskisi toimijoiden velvollisuutta tiedottaa matkustajia tai postipalvelujen asiakkaita edellä tarkoitetuista siirtokielloista ja rajoituksista. Unionin ja kolmansien maiden välisen liikenteen osalta kansainvälisillä matkanjärjestäjillä ja matkatoimistoilla, satama- ja lentoasematoiminnan harjoittajilla sekä postipalveluja tuottavilla yrityksillä sen sijaan on tällainen velvollisuus suoraan sovellettavan eläinperäisiä tuotteita sisältävien henkilökohtaisten lähetysten tuonnista yhteisöön ja asetuksen (EY) N:o 136/2004 muuttamisesta annetun komission asetuksen (EY) N:o 206/2009 (ns. tuliaisasetus) perusteella. Tämä ns. tuliaisasetus kieltää mm. lihan, lihatuotteiden ja maidon tuonnin unionin alueelle matkatavaroissa ja lähettämisen pikkupaketteina yksityishenkilöille. Valiokunta toteaa, että kieltojen noudattaminen ja tiedottaminen on välttämätöntä muun muassa afrikkalaisen sikaruton torjunnassa. Valiokunta pitääkin erittäin tärkeänä, että viranomaiset ovat

Valiokunnan mietintö MmVM 25/2018 vp

tehostaneet kieltoja ja rajoituksia koskevaa tiedottamista useilla rajanylityspaikoilla asentamalla sinne suuria infotauluja, opasteita ja julisteita.

Valiokunta toteaa, että vuodesta 2014 eteenpäin afrikkalainen sikarutto on levinnyt moniin EU:n jäsenmaihiin. Afrikkalaisen sikaruton torjunnasta unionin lainsäädännössä on säännöksiä toimijoiden tiedonjakovelvollisuudesta myös unionin sisäisen liikenteen osalta. Asiasta säädetään eläinten terveyttä koskevista toimenpiteistä afrikkalaisen sikaruton torjumiseksi eräissä jäsenvaltioissa ja täytäntöönpanopäätöksen 2014/178/EU kumoamisesta annetussa komission täytäntöönpanopäätöksessä 2014/709/EU (ns. komission täytäntöönpanopäätös 2014/709/EU) muutoksiin. Tiedottamisvelvollisuus koskee toimijoita vain niissä jäsenvaltioissa, joissa on vahvistettu kyseisen taudin tapauksia. Lisäksi päätös on osoitettu jäsenvaltioille, eli se ei tiedottamisen osalta velvoita suoraan yksityisiä toimijoita, kuten matkustajaliikenteen harjoittajia, vaan edellyttää jäsenvaltioilta tältä osin täytäntöönpanotoimenpiteitä.

Komission täytäntöönpanopäätöksen 15 a artiklassa säädetään velvoitteista, jotka koskevat tiedon jakamista matkustajille ja postipalvelujen asiakkaille. Matkustajaliikenteen harjoittajia, lentoasema- ja satamaoperaattorit mukaan lukien, matkatoimistoja (metsästysmatkojen järjestäjät mukaan lukien) ja postipalvelujen tarjoajia vaaditaan saattamaan tiedot täytäntöönpanopäätöksessä säädetyistä eläinten terveyttä koskevista torjuntatoimenpiteistä, kuten sikojen ja sioista saatavien tuotteiden siirtokielloista, jäsenvaltioiden alueilta lähtevien matkustajien ja postipalvelujen asiakkaiden tietoon.

Kyseiset tiedot on artiklan mukaan esitettävä tavalla, jonka täytäntöönpanopäätöksen liitteessä luetelluilta alueilta tulevat ja niille menevät matkustajat sekä kolmansista maista, joihin afrikkalainen sikarutto on uhkana levitä, tulevat matkustajat voivat helposti ymmärtää. Asianomaisten jäsenvaltioiden on lisäksi koordinoitava toimensa sen varmistamiseksi, että artiklassa tarkemmin määritellyt matkustajaliikenteen harjoittajat levittävät tehokkaasti tarkoitettuja tietoja erityisesti matkustajille ja postipalvelujen asiakkaille.

Edellä esitetystä käy ilmi, että EU:n jäsenvaltioiden väliseen matkustaja- ja postiliikenteeseen liittyviä vakavia eläintautteja ja niiden torjuntatoimenpiteitä koskeva tiedottaminen on tällä hetkellä vain viranomaisten vastuulla, sillä lainsäädäntö ei velvoita toimijoita tiedottamiseen. Valiokunta korostaa sitä, että matkustajaliikenne muodostaa kuitenkin suurimman yksittäisen riskitekijän joidenkin tautien, kuten afrikkalaisen sikaruton, leviämislle Suomeen muista Euroopan unionin jäsenvaltioista, minkä vuoksi matkustajiin kohdistuvalla tiedottamisella on erittäin keskeinen rooli tautien leviämisen estämisessä. Virus voi levitä matkustajien mukanaan tuomien elintarvikkeiden välityksellä taikka esimerkiksi metsästysmatkalle osallistuneen matkustajan varusteiden tai jalkineiden kautta. Leviäminen voi tapahtua, jos elintarvikkeet tai niiden kääreet päätyvät maahantulon jälkeen kotisikojen tai villisikojen ulottuville tai saastuneilla jalkineilla kävellään esimerkiksi sikalaan. Afrikkalaista sikaruttoa esiintyy muun muassa Virossa, ja vuositasolla esimerkiksi väliä Helsinki—Tallinna matkustaa noin 9 miljoonaa henkilöä.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että varmistetaan vakavia eläintautivaaroja ja eläintautien torjuntatoimenpiteitä koskevan tiedon tehokas jakaminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisessä matkustajaliikenteessä ja jäsenvaltioiden välisessä postiliikenteessä silloin, kun vakavaa eläintautia uhkaa levitä Suomeen tällaisen liikenteen välityksellä. Erittäin tärkeää on myös turvata tie-

Valiokunnan mietintö MmVM 25/2018 vp

don jakamista koskevien unionin säännösten täytäntöönpano siinä tapauksessa, että vakava eläintauti, kuten afrikkalainen sikarutto, leviäisi Suomeen. Tällöin tiedottaminen koskisi erityisesti taudin leviämisen estämiseksi perustetulla rajoitusvyöhykkeellä tuotettuihin eläintuotteisiin kohdistuvia vientikieltoja ja -rajoituksia. Lisäksi tulee nykyistä joustavammin mahdollistaa Tullin virka-apu vakavien eläintautien leviämisen estämiseksi asetettujen siirtokieltojen ja -rajoitusten noudattamista valvovalle viranomaiselle.

Valiokunta toteaa, että edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi eläintautilain 9 lukuun, joka koskee Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisiä eläinten ja niistä saatavien tuotteiden siirtoja, ehdotetaan lisättäväksi uusi tiedonjakamisvelvollisuutta koskeva pykälä (59 a §). Velvollisuus kohdistuisi jäsenvaltioiden välisen matkustajaliikenteen harjoittajiin, tällaiseen liikenteeseen käytettävän sataman tai lentoaseman pitäjiin ja ulkomaanmatkoja myyviin matkanjärjestäjiin sekä myös jäsenvaltioiden välisen postitoiminnan harjoittajiin. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että kaikkien näiden toimijoiden ei kuitenkaan välttämättä olisi tiedotettava kaikista eläintautivaaroista, vaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin velvoitteen kohdentumisesta eri toimijoihin kyseessä olevan taudin aiheuttamista riskeistä ja leviämistavoista riippuen. Nykytilanne huomioon ottaen valiokunta pitää välttämättömänä, että asetuksella säädetään afrikkalaista sikaruttoa koskevasta tiedottamisvelvollisuudesta. Ehdotetun säännöksen mukaan Ruokaviraston tulee huolehtia toimijoiden jakaman tiedon sisällön tuottamisesta. Välttämätöntä on myös, että tulliviranomainen voi tarvittaessa antaa valvontaviranomaiselle toimialaansa kuuluvaa virka-apua (94 §:n 3 momentti).

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Maa- ja metsätalousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 288/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 8.2.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Kari Kulmala sin
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Teuvo Hakkarainen ps
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk

Valiokunnan mietintö MmVM 25/2018 vp

jäsen Reijo Hongisto sin
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Mats Nylund r
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Harry Wallin sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius